

ARVOSTELLUT KIRJAT

69 Mari Pantsar ja Jouni Keronen: *Tienhaarassa. Johtajuus ilmastonmuutoksen aikakaudella*. Docendo 2019. • Jari Lyytimäki

70 Esko M. Laine ja Minna Ahokas (toim.): *Hyödyllisen tiedon piirit. Tutkimuksia papistosta, rahvaasta ja tiedon rakentamisesta 1700-luvulla*. SKS 2018. • H. K. Riikonen

71 Kurt Villads Jensen: *Ristiretket*. Kääntänyt ja toimittanut Kirsi Salonen. Turun Historiallinen Yhdistys 2019. • H. K. Riikonen

74 Vesa Heikkinen: *Kivi, kukka ja kuu*. Ulkoasu ja kuvat Timo Setälä. Maahenki 2019. • Yrjö Sepänmaa

75 Tarmo Kunnas: *Hyvää kotiseutua etsimässä. Eurooppalainen matkakirja*. Nemo 2018. • Altti Kuusamo

78 Kersti Juva: *Löytöretki suomeen*. SKS 2019. • Tuija Koivunen

79 Roosa Rentola: *Kielestä kiinni. Kuinka kielentutkimusta käytetään rikosten selvittämisessä?* Warelia 2019. • Johanna Kalja-Voima Ja Reetta Ronkainen

Empimistä ilmastopäätösten tienhaarassa

Mari Pantsar ja Jouni Keronen: *Tienhaarassa. Johtajuus ilmastomuutoksen aikakaudella*. Docendo 2019.

Hugo Simbergin maalaus *Tienhaarassa* (1896) esittää risteyksessä seisovaa miestä, jota valkoinen enkelihahmo vetää vasemmasta kädestä ja tomeran oloinen paholainen kiskoo oikeasta kädestä. Ihminen empii eikä oikein osaa astua kumpaankaan suuntaan.

Yli vuosisata Simbergin maalauksen jälkeen ihmiskunta empii yhä, vaikka aika alkaa käydä vähiin. Ilmastonmuutoksen aikakaudella tarvitaan määrätietoisiin päätöksiin kykenevää johtajuutta, painottavat Mari Pantsar ja Jouni Keronen tietokirjassaan *Tienhaarassa* (2019). Kirjan nimi kuvastaa kirjoittajiensa näkemystä, jonka mukaan ilmastotoimien tehostamisen tielle pitää astua päättäväisesti ja välittömästi. Jos jatkamme empimistä, reitit hallittuun yhteiskunnalliseen muutokseen käyvät kulkukelvottomiksi.

Faktat ovat Pantsarin ja Kerosen mukaan kiistattomia. Ilmastonmuutoksen voimistuminen johtaa väijäämättä yhteiskuntien perustoimintojen vaarantumiseen ja jopa romahtamiseen. Enää ei ole syytä kiistellä siitä, pitäisikö ilmas-

tonmuutosta torjua. Sen sijaan on syytä ryhtyä vankistamaan tähänastista ilmastopolitiikkaa. On myös hyväksyttävä, että kaikkia haitallisia muutoksia ei enää voida pysäyttää, vaan niihin pitää yrittää sopeutua.

Uhkana on pannuhuonemainen ilmasto, joka ylittää useimpien yhteiskuntien ja ainakin haavoittuvimpien yksilöiden sopeutumis- ja sietokyvyn. ”Siinä missä taloudellisissa ja yhteiskunnallisissa tavoitteissa on joustoa, ilmastonmuutoksen hillinnässä ei ole”, toteavat Pantsar ja Keronen (s. 85).

Kirjan tylyn toteavaa sävyä pehmentää usko siihen, että riskejä voidaan vielä välttää ja että eteville osajille ilmastopolitiikan tehostaminen tarjoaa myös talous- ja työllisyshyötyjä. Kirjoittajat eivät tyydy vain toteamaan, että fossiilisten polttoaineiden käyttö on pakko lopettaa pikaisesti. He myös painottavat, että näin kannattaa tehdä. Jos päästöjen vähentämisessä edelleen vitkastellaan, on lopulta edessä kieltotalous, jossa öljyn, maakaasun ja kivihiilen poltto pitää yksinkertaisesti kieltää.

Pantsar ja Keronen haluavat välttää kieltotalouden. Sen sijaan he puhuvat voimakkaasti kiertotalouden puolesta. Lineaariseen läpivirtaustalouteen perustuva yhteiskuntamalli on nopeasti muutettava mahdollisimman suljettuihin kiertoihin perustuvaksi, materiaaleja säästäten käyttäväksi ja kierrätäväksi taloudeksi. Tällainen ilmastoneutraali hyvinvointiyhteiskunta voi olla monella tapaa parempi kuin nykymallin mukainen yhteiskunta.

Kirja tuokin hyvin esiin sen, ettei varsinainen ongelma ole lopputulos vaan siirtymävaihe, jonka pitää olla reilu ja päästää ihmiset toteuttamaan siirtymää. Kirjoittajat suhtautuvat melko optimistisesti vihreän talouskasvun mahdollisuuteen ja korostavat ilmastoteknologian kehittämisen etuja Suomen kansantaloudelle. Tästä huolimatta kirja herättää epäilyn demokraattisen yhteiskunnan

ja nykyisen talousjärjestelmämme kyvystä vastata ilmastonmuutoksen kaltaisiin globaalihaasteisiin.

Kirja perustuu tutkimustietoon, mutta käyttää hyväkseen paljon muutakin tietoa. Esitetyt faktat ja väitteet on dokumentoitu kattavasti 462 lähdeviitteen avulla. Viitteinä on käytetty pelkkiä linkkejä verkkosivuille, mikä on hieman kummallinen ratkaisu painetussa kirjassa. Lisätiedon lähteille olisi paljon vaivattomampaa päästä, jos edes lähteiden otsikot olisi mainittu. Kirjassa on käytetty monenlaisia lähteitä, mukana on niin tieteellisiä artikkeleita, tutkimusraportteja kuin mediauutisointiakin.

Tyyliltään kirja on helppoluukuinen ja vauhdikkaasti etenevä. Joissain kohdissa mutkia oiotaan turhankin reippaasti. Esimerkiksi väitettä, jonka mukaan ”ihmiskunta on elänyt tuhansia vuosia sopusoinnussa ympäristön kanssa” (s. 34), on vaikea perustella tutkimustiedolla. Kirja kumoaa väitteen itsekin kertomalla, että Etelä-Amerikan alkuperäisväestön joukkosurmat siirtomaavallan aikana todennäköisesti johtivat siihen, että metsät lisääntyivät, imivät ilmasta hiilidioksidia ja aiheuttivat osaltaan keskiajan pienen jääkauden. Ihminen siis vaikutti ilmastoon jo ennen teollistumisen alkua.

Kirja ei kuitenkaan jää romantisoimaan esihistoriallisia yhteiskuntia eikä etsi ratkaisumalleja menneisyydestä. Vahvimmillaan se on kerratessaan monipuolisesti perustiedot siitä, miksi ihmiskunnan ekosysteemeihin kohdistama rasitus on kohtuutonta ja motivoituneissa samalla riuskoihin toimiin riskien vähentämiseksi.

JARI LYYTIMÄKI

Kirjoittaja on Suomen ympäristökeskuksen erikoistutkija.